

Norges Høyesteretts ankeutvalg - HR-2011-2152-U - Rt-2011-1520

Instans	Norges Høyesteretts ankeutvalg - Kjennelse.
Dato	2011-11-18
Publisert	HR-2011-2152-U - Rt-2011-1520
Stikkord	22. juli-saken. Straffeprosess. Bistandsadvokat.
Sammendrag	Saken gjaldt begjæring om oppnevning av bistandsadvokat i anledning etterforskningen av handlingene ved regjeringskvartalet i Oslo og på Utøya 22. juli 2011, jf. straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c. Høyesteretts ankeutvalg kom til at selv om ankende part åpenbart var berørt av hendelsene, var ikke vilkåret om at handlingen hadde medført betydelig skade på legeme eller helbred oppfylt. Han kunne ikke anses å være direkte krenket og dermed ikke fornærmet i lovens forstand.
Saksgang	Borgarting lagmannsrett LB-2011-148971 - Høyesterett HR-2011-2152-U, (sak nr. 2011/1733), straffesak, anke over kjennelse.
Parter	A (advokat Kari Nessa Nordtun).
Forfatter	Matningsdal, Endresen og Matheson.

-
- (1) Saken gjelder begjæring om oppnevning av bistandsadvokat i anledning etterforskningen av handlingene ved regjeringskvartalet i Oslo og på Utøya 22. juli 2011, hvor 77 mennesker ble drept.
  - (2) A er politisk rådgiver for sentralstyret i AUF, og hadde sammen med en annen person hovedansvaret for organiseringen av årets AUF-leir på Utøya. Han hadde vært på Utøya i flere dager, men var den aktuelle dagen i Oslo for å hente ferdigtrykte AUF-aviser som skulle distribueres på Utøya. Bomben i regjeringskvartalet gikk av 20 minutter etter at A hadde forlatt kontoret i Oslo. Da han ankom kaien på fastlandssiden ved Utøya, observerte han en mann i politiklær. Denne mannen har senere blitt identifisert som B, som er siktet i saken. A tok imidlertid ikke fergen over til Utøya sammen med B, ettersom han ventet på en venn.
  - (3) Etter en stund hørte A skuddsalver fra Utøya. I telefonsamtale med bekjente som var på øya fikk han bekreftet at det var en politimann der som skjød mennesker. A flyktet fra kaien da fergen fra Utøya på ny satte kurs mot fastlandet. Han forsøkte også flere ganger å ringe nødnummeret, og kom gjennom én gang.
  - (4) A har vært delvis sykmeldt i tiden etter hendelsen, med diagnosen «psykisk ubalanse situasjonsbetinget».
  - (5) Den 15. august 2011 begjærte advokatfullmektig Kari Nessa Nordtun i advokatsamarbeidet Sjødin, Meling & Co seg oppnevnt som bistandsadvokat for A.
  - (6) Oslo tingrett avsto begjæringen ved beslutning 25. august 2011.
  - (7) A anket til Borgarting lagmannsrett, som ved kjennelse 30. september 2011 forkastet anken.
  - (8) A har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Anken gjelder lovtolkningen og saksbehandlingen, og han har i korte trekk anført:

- (9) A er å anse som fornærmet i saken. Det er ikke treffende, slik lagmannsretten har gjort, å sammenligne hans tilfelle med saken i Rt-2004-521. A var hovedmål for gjerningspersonens aksjon. Gjerningsmannens våpen hadde en dødelig rekkevidde som langt overgår de 550-600 meterne mellom Utøya og kaien. A var derfor i umiddelbar livsfare. Det er for tidlig å konkludere hvorvidt A er å anse som fornærmet, jf. LB-2011-106457.
- (10) Vilkåret om betydelig skade i § 107 a første ledd bokstav c er oppfylt. Det vises til at A er sykmeldt, og at han har fått skaden godkjent som yrkesskade av NAV. Det er vanskelig å kunne påvise hvilke skader hendelsen har påført ham på lang sikt. Det kreves ikke at skaden har materialisert seg.
- (11) A har uansett rett til bistandsadvokat etter § 107 a tredje ledd. Det vises til sakens alvor og omfang, samt hans reaksjon på hendelsene.
- (12) Lagmannsretten har vektlagt at A vil kunne få dekket sitt informasjonsbehov gjennom AUFs bistandsadvokat. Dette er betenkelig, tatt i betraktning de interessemotsetningene som kan oppstå mellom AUF og A.
- (13) A har lagt ned slik påstand:
 « A, født 0.0.1985, gis rett til bistandsadvokat i anledning straffesaken mot B.
 Subsidiært:
 Lagmannsrettens kjennelse påstås opphevet.»
- (14) **Høyesteretts ankeutvalg** bemerker:
- (15) Anken er en videre anke. Ankeutvalgets kompetanse er dermed begrenset til å prøve lagmannsrettens generelle lovtolking og saksbehandling, jf. straffeprosessloven § 388.
- (16) Straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c gir krav på å få oppnevnt bistandsadvokat «hvor det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred». Forutsetningen er altså at A har status som fornærmet i saken. Om dette uttaler lagmannsretten:
 «Selv om han er sterkt berørt av lovovertrædelsen, blant annet som følge av sin rolle som politisk rådgiver, observasjonen av gjerningsmannen og kontakten med politiet, kan han ikke anses å være direkte krenket. At A befant seg på fastlandet nær Utøya, hørte skytingen, var medansvarlig for leiren og hadde kjennskap til mange av de skadde og døde, er etter lagmannsrettens oppfatning ikke tilstrekkelig til at han er å anse som fornærmet ved en siktelse mot B for terror m.v. Etter lagmannsrettens syn er han å anse som et vitne i saken, uten behov for de prosessuelle rettigheter som fornærmede har, smlg. Rt-2004-521.»
- (17) Dette er riktig lovtolking - en tolking som også er lagt til grunn i Høyesteretts ankeutvalgs avgjørelse 21. oktober 2011 i HR-2011-1980-U (sak nr. 2011/1690) som gjelder et langt på veg parallelt tilfelle.
- (18) Selv om det dermed ikke er grunnlag for å oppnevne bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 første ledd bokstav c, finner utvalget at det også bør gå inn på lagmannsrettens tolking av vilkåret om at det må være «grunn til å tro» at fornærmede som følge av handlingen får «betydelig skade på legeme eller helbred». Da dette alternativet ble tilføyd ved lov 1. juli 1994 nr. 50, ble det i Ot.prp.nr.33 (1993-1994) side 50 uttalt at «[i] strl § 9 er det fastsatt hva som anses for betydelig skade på legeme eller helbred». Selv om den nevnte bestemmelsen er en legaldefinisjon av hva som i straffeloven skal forstås med det nevnte begrepet, er det altså forutsatt at den samme forståelsen skal legges til grunn ved anvendelsen av straffeprosessloven § 107 a. Dette er også lagt til grunn i Rt-2006-1021.
- (19) Om hva som blant annet skal regnes som betydelig skade fastsetter straffeloven § 9 første ledd:
 «Ved betydelig Skade paa Legeme eller Helbred forstaaes i denne Lov Skade, hvorved nogen mister eller faar væsentlig Svækkelse paa Syn, Hørsel, Taleevne eller Evne til at forplante sin Slægt, bliver vanfør, udygtig til at fortsætte sit Erhverv eller i høi Grad vansiret, falder i livsfarlig eller langvarig Sygdom eller bliver påført alvorlig psykisk skade.»
- (20) Det er alternativet «alvorlig psykisk skade» som er aktuelt i denne saken. Da dette alternativet ble tilføyd ved lov 22. mai 1992 nr. 49, ble det i Ot.prp.nr.20 (1991-1992) side 66 uttalt følgende om hvordan det skal forstås:

«Med alvorlig psykisk skade siktes, foruten psykoser, til slike tilstander som alvorlige og langvarige depresjoner, tvangs- og angstnevroses, spiseforstyrrelser og lignende. Derimot er uttrykket ikke ment å omfatte slike tilstander som lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander.»

- (21) Under henvisning til forarbeidene og Høyesteretts kjæremålsutvalgs avgjørelse i Rt-2006-1021 uttaler lagmannsretten at begrepet alvorlig psykisk skade skal «tolkes strengt». Etter å ha gjennomgått de fremlagte legeerklæringene konkluderer lagmannsretten slik:

«Etter lagmannsrettens syn er de plager A har å likestille med hva som i forarbeidene omtales som 'lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander'. Selv om skaden er godkjent som yrkesskade av NAV, følger det av de fremlagte legeerklæringer at diagnosen er 'psykisk ubalanse situasjonsbetinget'. A er etter det opplyste i stand til å gjennomføre sine studier, men har sett seg nødt til å takke nei til deltidsstilling som studentsekretær i organisasjonen Nei til EU. Etter lagmannsrettens syn er heller ikke vilkåret i straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c) om at handlingen har medført betydelig skade på legeme eller helbred, oppfylt i dette tilfellet.»

- (22) Ankeutvalget kan ikke se at lagmannsretten i disse sitatene har bygget sin avgjørelse på en uriktig lovtolkning. Lagmannsrettens konkrete lovanvendelse kan utvalget ikke prøve.
- (23) Anken over lagmannsrettens anvendelse av straffeprosessloven § 107 a tredje ledd gjelder i realiteten lagmannsrettens konkrete anvendelse av denne bestemmelsen som utvalget heller ikke kan prøve.
- (24) Anførselen om saksbehandlingsfeil er det ikke grunnlag for.
- (25) Anken blir etter dette forkastet.
- (26) Avgjørelsen er enstemmig.

Slutning:

Anken forkastes.